

MOTERS VAIDMUO: KAIP ASMENS SUVOKIMĄ VEIKIA RELIGINIAI ĮSITIKINIMAI? ROMOS KATALIKŲ IR TARPTAUTINĖS KRIŠNOS SĄMONĖS BENDRIJOS NARIŲ IR ASMENŲ, NEPRISKIRIANČIŲ SAVĖS JOKIAI RELIGINEI BENDRUOMENEI, POŽIŪRIO PALYGINIMAS

Vita Arlickienė

Psichologijos katedra, Socialinių mokslų fakultetas,
Vytauto Didžiojo universitetas, Jonavos g.66-330, Kaunas,
tel. 8 37 32 78 24, el.p. Vita.Arlickiene@alumni.vdu.lt

Kristina Žardeckaitė-Matulaitienė

Psichologijos katedra, Socialinių mokslų fakultetas,
Vytauto Didžiojo universitetas, Jonavos g.66-328, Kaunas,
tel. 8 37 32 78 24, el.p. kristina.zardeckaite-matulaitiene@vdu.lt
Pateikta: 2017 m. lapkričio 28 d., parengta spausdinimui: 2018 m. gruodžio 22 d.

DOI: 10.13165/SMS-18-10-2-08

Anotacija. Straipsnyje siekiama atskleisti Romos katalikų, Tarptautinės Krišnos sąmonės bendrijos narių ir asmenų, nepriskiriančių savęs jokiai religinei bendruomenei, suvokimą moters vaidmenų atžvilgiu. Analizuojama, kaip religiniai įsitikinimai veikia asmens požiūrį į moters vaidmenis, t. y. egzistuoja tradicinis ar egalitarinis požiūris į lyties vaidmenis, kaip religinių bendruomenių atstovai ir asmenys, nepriskiriantys savęs jokiai religinei bendruomenei, supranta, kokiomis savybėmis turėtų pasižymėti tipiška moteris. Straipsnyje pristatomi 2015 m. atlikto tyrimo, kuriuo buvo siekta palyginti šių dviejų religinių bendruomenių suvokimą lyties vaidmenų atžvilgiu, rezultatai. Jie rodo, kad Romos katalikai, Tarptautinės Krišnos sąmonės bendrijos nariai ir asmenys, nepriskiriantys savęs jokiai religinei bendruomenei, skirtingai suvokia moters vaidmenį. Tarptautinės Krišnos sąmonės bendrijos nariai labiau palaiko tradicinį lyčių vaidmenų požiūrį į moters vaidmenis nei Romos katalikai ar asmenys, nepriskiriantys savęs jokiai

religinei bendruomenei. Asmenys, nepriskiriantys savęs jokiai religinei bendruomenei, išsiskiria egalitariniu požiūriu į moters vaidmenis.

Reikšminiai žodžiai: moters vaidmenys, Romos katalikų tikėjimas, Tarptautinė Krikščionės sąmonės bendrija, asmenys, nepriskiriantys savęs jokiai religinei bendruomenei, egalitariškas, tradiciškas.

Įvadas

Temos aktualumas ir problematika. Lyčių vaidmenys yra tam tikras elgesys, nuostatos, vertybės, įsitikinimai, kuriuos tam tikra grupė laiko tinkamus vyrams arba moterims jų lyties pagrindu¹. Įprastai lyčių vaidmenys – tai yra ne vieno žmogaus nuostatos ar poreikis, tai visos visuomenės lūkesčiai konkrečių žmonių (moterų ar vyrų) atžvilgiu². Lyčių lygių galimybių problema egzistuoja visame pasaulyje: nėra nė vienos pasaulio šalies, kurioje moterų padėtis pagal gerovės, galios ir prestižo pasiskirstymą būtų geresnė nei vyrų³, todėl ir lyčių vaidmenys aiškiai skiriasi.

Pastebima, kad moterų vaidmenys susiję su namais ir jų jaukumu, moterys jautrumu, o vyrų – darbas už namų ribų, agresyvumas ir jėga. Visuomenėms modernėjant galima matyti pokytį, kuriame vyriškos lyties vaidmenys, darbai tampa neutraliais ir gali būti priskiriami tiek moterims, tiek vyrams⁴. Taigi, vietoj tradicinio požiūrio į lyčių vaidmenis (lytys turi aiškiai paskirstytus vaidmenis, moteris turi moteriškas, vyras vyriškas savybes⁵) pradeda dominuoti egalitarinis požiūris (akcentuoja moterų ir vyrų lygiavertiškumą, lygiateisiškumą, kur išsimokslinimas, profesinė patirtis, kvalifikacija, asmeninės savybės labiausiai turi įtakos vietai visuomenėje, darbo sferoje, renkantis vaidmenis šeimoje, o ne priklausomybė nuo lyties⁶). Vis tik abu požiūriai pasaulyje yra gajūs, o norint numatyti, kur koks požiūris yra populiariesnis svarbu suprasti, jog lyčių vaidmenų pasiskirstymas ir suvokimas labai skiriasi priklausomai nuo religinės krypties ir kultūrinės terpės⁷. Klestint feminizmui tampa nebėra aišku kokie vaidmenys šiuo metu yra priskiriami moterims, o vis populiarijant religiniams judėjimams darosi vis sunkiau juos numatyti.

Nors pastebimas ir kultūros poveikis, lyčių vaidmenų vystymąsi galime numatyti stebėdami ir žinodami žmogaus religinius įsitikinimus ir kokiais religijai save priskiria. Tarkim, labiau konservatyvios religijos (pvz.: protestantai) remiasi tradiciniu lyčių vai-

1 *Lyčių vaidmenys, stereotipai*. In Moterų informacijos centras [interaktyvus]. Vilnius, 2006.

2 Kerr A.B., Multon D.K. (2015). The Development of Gender Identity, Gender Roles, and Gender Relations in Gifted Students. *Journal of Counseling&Development*, 2(93), 183 – 191.

3 Mikėnė S. (2012). Moterų padėtis Azerbaidžane ir Lietuvoje: lyčių lygybės aspektas, *Socialinių mokslų studijos*, 4(3): 973–990.

4 Paškevič J. (2007). *Socializacija, kaip lyčių vaidmenų perteikimas jaunesniosioms kartoms*. VPU: Magistro tezės.

5 Nguyen B. A., Clark T. T., Belgrave Z. F. (2014). Gender Roles and Acculturation: Relationships With Cancer Screening Among Vietnamese American Women. *Cultural Diversity and Ethnic Minority Psychology*, 20 (1), 87 – 97.

6 Kanopienė V. (2001). Lyčių lygios galimybės // *Žmogaus socialinė raida*. - Vilnius: Homo liber, – p. 150 -166.

7 Abouchedid K., Nasser R. (2007). Effects of gender and religiosity among Christians and Muslims on 'gendered' role attitudes towards ability and equality: the case of Lebanon. *Electronic Journal of Sociology*. ISSN: 1198 3655.

dmenų požiūriu. Pastebėta, jog evangelikai protestantai labiau palaiko tradicinius lyčių vaidmenis, nei katalikai ar kitų kryptų protestantai. Tikėtina, jog tose religijose, kurios turi Šventąjį Raštą ir jis užima tikėjamą svarbią vietą, tos religijos rems taip pat tradicinius lyčių vaidmenis. Religijose, kuriose Aukščiausioji Jėga yra įvardijama kaip „jis“ – vyriškos lyties, taip pat pastebimai rodo ir tai, jog remiamasi ne egalitariniu požiūriu. Vyriškos lyties Dievas/Aukštesnioji Jėga dažnai siejasi su žmonių lyčių suvokimu, kad moterys yra mažiau tinkamos politinėms pozicijoms ar užimti aukštas pareigas⁸. Nors kai kurie tyrimai rodo, kad religinė tradicija nėra stipriai susieta su lyčių vaidmenų suvokimu, yra kur kas svarbiau su kokių pažiūrų žmonėmis dažniau bendraujama⁹. Daugumoje pasaulio religijų yra būdingas lyčių vaidmenų pasiskirstymas: vyrai valdo, moterys paklūsta, vyrai pamokslauja, moterys klausosi¹⁰, tačiau peržvelgus išsamiau, galima pastebėti skirtumus, kurie yra būdingi tik tam tikroms religijoms.

Vis labiau populiarėjant religiniams judėjimams ir keičiantis nusistovėjusioms religijoms vis dažniau kyla klausimai susiję su religijos įtaką asmeniui ir jo požiūriui į pasaulį. Keičiasi religinis mokymas, keičiasi asmens požiūris. Kaip ir prie visų technologinių pokyčių, taip ir prie religinių pokyčių asmenys dirbantys su kitais žmonėmis turi išmanyti bendrus dėsningumus remiantis religinėmis pažiūromis ir žinoti, koks požiūris gali būti būdingas tikintiems ar netikintiems asmenims. Tokio tipo tyrimai naudingi tiek dvasininkams (galima lengviau numatyti tolimesnį Bažnyčios mokymą, veiklą paskirstymą ir t.t.), tiek specialistams dirbant su požiūriu į lyties vaidmenis, tačiau tokių tyrimų Lietuvoje yra ypač mažai. Taigi, straipsnio *tikslas* įvertinti kaip religiniai įsitikinimai veikia suvokimą apie moters vaidmenis, Romos katalikų, Tarptautinės Krišnos sąmonės bendrijos narių bei asmenų, nepriskiriančių savęs jokiai religinei bendruomenei, imtyje.

Tyrimo uždaviniai: (1) atlikus glaustą, straipsnyje aptariamų grupių požiūrio į moters vaidmenis ir bendrai suvokiamų moters vaidmenų, teorinę analizę, (2) pristatyti 2015 m. atlikto tyrimo, kuriuo buvo siekta palyginti straipsnyje minimų religinių bendruomenių suvokimą lyties vaidmenų atžvilgiu, rezultatus, (3) tyrimo rezultatų pagrindu suformuluoti išvadas ir pateikti pasiūlymus susijusius su moters vaidmenimis visuomenėje.

Tyrimo objektas: Romos katalikų, Tarptautinės Krišnos sąmonės bendrijos narių ir asmenų nepriskiriančių savęs jokiai religinei bendruomenei moters vaidmenų suvokimas.

Tyrimo iširtumas: derėtų pažymėti, kad nėra daug Lietuvoje atliktų mokslinių tyrimų, kuriuose būtų analizuojami lyties vaidmenų suvokimo ir priskyrimo motyvai ar tai įtakojantys veiksniai, ypač religiniai. Bendrai lyčių vaidmenis ir įvaidžius vadovėliuose tyrė J. Vidūnaitė-Stankevičienė¹¹, lyčių vaidmenų pateikimą jaunes-

8 Whitehead L. A. (2012). Gender Ideology and Religion: Does a Masculine Image of God Matter? *Rev Relig Res*, 54, 139 – 156.

9 Abouchedid K., Nasser R. *supra note 7*.

10 Crowley V. (1998) Women in New Religions. *Journal of Beliefs & Values: Studies in Religion & Education*, 19 (1), 127 – 130.

11 Vidūnaitė – Stankevičienė J. (2010). *Lyčių vaidmenys ir įvaidžiai mokykliniuose vadovėliuose*. VU: Magistro tezės.

nėms kartos – J. Paškevič¹², taip pat galima rasti atliktų tyrimų šiose srityse: lyčių vaidmenų stereotipai ikimokykliniame amžiuje¹³, lyčių vaidmenys interneto portaluose¹⁴, televizijos reklamose¹⁵, moteriškosios tapatybės esminiai principai šiandienos visuomenėje¹⁶. Keletas tyrimų siekė apžvelgti skirtingų valstybių gyventojų požiūrį į lyčių vaidmenis, pavyzdžiui: moters padėtis, lyčių lygybės aspektai Azerbaidžane ir Lietuvoje¹⁷, lyčių vaidmenys lietuvių ir rusų žiniasklaidoje¹⁸, taip pat paliesta ir naujųjų religinių judėjimų įtaka moters vaidmeniui Lietuvoje¹⁹. Vis tik, Lietuvoje tyrimų susijusių su lyčių vaidmenų suvokimu skirtingose ar bent vienoje religinėje bendruomenėje nėra pastebima pakankamai. Užsienio darbuose galima atrasti ir tyrimų, kurie apžvelgtų religinių įsitikinimų sąveiką su lyčių vaidmenimis: K. Abouchedid ir R. Nasser²⁰ aptaria krikščionių ir musulmonų požiūrį į lyčių vaidmenis ir lyčių lygybę, taip galima atrasti darbų, kuriuose aptariamas moters vaidmuo Tarptautinės Krišnos sąmonės bendrijos narių požiūryje²¹ bei bendrai lyčių vaidmuo pastarame religiniame judėjime²², katalikų požiūris ir lyčių lygybė²³, moters vaidmuo naujuose religiniuose judėjimuose²⁴ ²⁵, kaip susijusi Aukščiausioji religinė jėga ir lyčių vaidmenys²⁶ bei K.Giles darba²⁷, kur aptariamos konkrečios Šv.Rašto ištraukos bei jų sąsajos su suvokiamu lyčių vaidmenų pasiskirstymu.

Siekiant išsiskelto darbo tikslo realizavimo, buvo taikyti šie **tyrimo metodai**: lyties vaidmenų suvokimo literatūros analizė, kiekybinis empirinis tyrimas, taikant savizinos klausimynus. Lyčių vaidmenų suvokimo įvertinimui buvo naudoti du klausimynai (apklausa atlikta 2015 metų pavasarį).

12 Paškevič J. *supra* note 4.

13 Vaišnoraitė J. (2008). *Ikimokyklinio amžiaus vaikų socializacija ir lyčių vaidmenų stereotipai*. MRU: Magistro tezės.

14 Vaičiūnaitė S. (2014). *Lyčių vaidmenys ir įvaizdžiai internetiniuose portaluose*. VU: magistro tezės.

15 Grobovaitė E. (2014). *Lyčių įvaizdžiai televizijos reklamose*. VU: magistro tezės.

16 Obelenienė B., Narbekovas A. (2007). Moteriškosios tapatybės ir lyčių santykių modelio paieškos šiuolaikinėje visuomenėje. SOTER: religijos mokslo žurnalas / *SOTER: Journal of Religious Science*, 21(49).

17 Mikėnė S. *supra* note 3.

18 Valūnienė J. (2010). *Lyčių vaidmenys ir įvaizdžiai žurnaluose: lietuviškų ir rusiškų žurnalų palyginamoji analizė*. VU: Magistro tezės.

19 Bieloruskaja M. (2012). *Moters vaidmuo ir jo raiškos ypatumai naujuosiuose religiniuose judėjimuose: „brahma kumaris“ ir „sahadža jogos“ atvejų studija*. VDU: Magistro tezės.

20 Abouchedid K., Nasser R. *supra* note 7.

21 Allard S. (1985). Women in the Hare Krsna Movement. *Social alternatives*, 4 (3), 52 – 55.

22 Kurachev G. D. (2012). The Self-Awareness of Young Adepts of the Hare Krishna Cult. *Russian Education and Society*, 54 (2).

23 Clyde W., Ted J. (1993). Catholicism and opposition to gender equality in western Europe. *International Journal of Public Opinion Research*, 5 (1), 40 - 57.

24 Crowley V. (1998) *supra* note 10.

25 Puttick, E. 2003. *Women in New Religious Movements*. Dawson, L. L. (ed.). *Cults and New Religious Movements: A Reader*. Oxford: Blackwell. P. 230 - 244

26 Whitehead L. A. *supra* note 8.

27 Giles K. (2015). The Genesis of Confusion: How "Complementarians" Have Corrupted Communication. *Priscilla Papers*, 29 (1), 22 - 29.

1. Moters vaidmuo ir religiniai įsitikinimai

1.1. Lyčių vaidmenys

Bandant apibrėžti, kas yra lytis ar lyties vaidmenys, susiduriama su įvairiais apibrėžimais. Jie dažniausiai skiriasi priklausomai nuo to, kokia mokslo šaka lytį ar lyčių vaidmenų apibrėžimą pateikia. Įprastai ir dažniausiai lytis yra skirstoma į dvi skirtingas lytis: vyriškąją ir moteriškąją,²⁸ kas dažniausiai sieja biologinius faktorius, kartais paliesdami atliekamus vaidmenis. Anglų kalboje yra išskiriamos jau minėtos dvi lytys – *sex*, kuri apibūdina biologinę lytį ir *gender*, kuri apibūdina kaip socialinę ir kultūrinę žmogaus prigimtį.²⁹ Priklausomai nuo to, kaip vystosi biologinės ir socialinės lyties suvokimas, vystosi ir lyčių vaidmenų suvokimas. Lyčių vaidmenys – elgesys, nuostatos, vertybės, įsitikinimai, kuriuos tam tikra grupė laiko tinkamus vyrams arba tinkamus moterims dėl jų lyties. Manoma, jog lyčių vaidmenys nurodo, kaip turėtų būti skirstomi darbai ar veiklos bei socialinių sąveikų taisyklės^{30 31 32 33}.

Lyčių vaidmenys yra reikšmingai priklausomi nuo kultūros³⁴ ir kinta keičiantis laikmečiams. Kiekviena visuomenė nustato atitinkamus vaidmenis ir sankcijas, kurie tų vaidmenų nesilaiko³⁵, o tiek vaidmenys, tiek sankcijos kinta taip pat priklausomai nuo laikmečio. Pastaruoju metu skiriami du pagrindiniai požiūriai į lyčių vaidmenis: tradicinis, dar kitaip vadinamas patriarchalinis ir šiuolaikinis (egalitarinis) požiūris³⁶. Jų ryškumas ir formos gali priklausyti nuo kultūros ar religijos. Tarkim, Vietname tradicinis požiūris reikalauja, jog moterys paklustų tėvui, vyrui, tarnautų ir rūpintųsi vaikais. Arba lyginant Azijos valstybes su Jungtinių Amerikos Valstijų tradiciniu požiūriu, kuris yra šiek tiek „lengvesnis“ ir mažiau diskriminuojantis moterų teises³⁷, nors tiek Azijoje, tiek JAV yra tikėtinas tradicinis požiūris.

Egalitarinis, arba kitaip dar vadinamas – šiuolaikinis, požiūris į lyčių vaidmenis pradėjo vystytis XX a. antroje pusėje, tuomet, kai moterys vis labiau pradėjo įsilieti į darbo rinką ir visuomeninį gyvenimą bei tuomet, kai pradėjo keistis ir tobulėti technologijos³⁸.

28 Chen C.Y., Lee S.C., Yu H.T., Shen Y.J. (2014). Effects of gender role and family support on work adjustment among male flight attendants in Taiwan. *Social behavior and personality*, 42 (3), 453 – 464.

29 Paškevič J. *supra note* 4.

30 Griffiths S., Murray B. S., Touy S. (2015). Extending the Masculinity Hypothesis: An Investigation of Gender Role Conformity, Body Dissatisfaction, and Disordered Eating in Young Heterosexual Men. *Psychology of Men & Masculinity*, 16 (1), 108 – 114.

31 Vaišnoraitė J. *supra note* 13.

32 Nguyen B. A., Clark T. T., Belgrave Z. F. *supra note* 5.

33 Matud M. P., Bethencourt M. J., Ibanez I. (2014). Relevance of gender roles in life satisfaction in adult people. *Personality and individual differences*, 70, 206 – 211.

34 Matud M. P., Bethencourt M. J., Ibanez I. (2014). *supra note* 33.

35 Akotia S. Ch., Anum A. (2012). The Moderating Effects of Age and Education on Gender Differences on Gender Role Perceptions. *Gender & Behavior*, 10 (2), 5022 – 5045.

36 Vaišnoraitė J. *supra note* 13.

37 Nguyen B. A., Clark T. T., Belgrave Z. F. *supra note* 5.

38 Erden-Imamoglu S. (2006). Gender role and social identifications: the two major factors to shape turkish women. *Education*, 134 (1), 82 – 93.

Šiuolaikiniam – egalitariniam požiūriui būdinga: lygiavertis, vyro ir moters, dalijimasis vaikų priežiūra bei namų ruošos darbai, abiejų sutuoktinių ekonominis užimtumas, t.y., jog abu dirbantys ne tik namuose, sprendimų priėmimas abiejų partnerių bendru sutarimu³⁹. Tačiau nepaisant vis populiarėjančio požiūrio, jis vertinamas gana nevienareikšmiškai. Pastebėta, kad vyrai atrado džiaugsmą rūpintis šeima, vaikais, tačiau tuo pačiu daugėja nesantuokinių vaikų gimimas, mažėja santuokų skaičius, o tai kartais įvardijama kaip grėsmė šiuolaikinei visuomenei ir jos darniam išlikimui⁴⁰. Lietuvoje tokį požiūrį dažniausiai renkami jauni (18-34 m.) vyrai turintys aukštesnįjį ir aukštąjį išsilavinimą, bei to paties amžiaus aukštąjį išsilavinimą turinčios moterys⁴¹.

Šiuolaikiniam požiūriui kaip priešprieša yra statomas tradicinis požiūris (kuris gyvavo ir gyvuoja kur kas ilgiau nei egalitarinis). Pastarasis požiūris teigia, kad vyras turi turėti vyriškas savybes, o moteris moteriškas⁴². Remiantis šiuo požiūriu, vyras apibrėžiamas kaip dominuojantis, turintis galios bei turintis patirti seksualinę sėkmę, pasitikėti savimi, turėti ir gebėti valdyti fizinę bei emocinę kontrolę. Jei pastebimas nuokrypis nuo pastarųjų savybių dažnai yra baudžiamas visuomenės, šeimos, žiniasklaidos⁴³. Pastebima, jog tradiciškai iš vyro tikimasi, kad jis atliktų ryžtingą ir beaimį vaidmenį, būtų drąsus ir agresyvus, konkuruojantis⁴⁴, turi pasižymėti atkaklumu, nepriklausomumu, ryžtu. Tuo tarpu moteriškos savybės kiek išraiškingesnės, t.y. susiję su didesne emocijų raiška ir jautriomis reakcijomis į aplinką. Moteris turėtų pasižymėti švelnumu, supratimu, jautrumu aplinkiniams ir jų poreikiams bei joms nėra būtina slėpti jausmų ir emocijų, kaip to reikalaujama iš vyrų⁴⁵. Tradiciniai lyčių vaidmenys, moterų ir vyrų vaidmenis skirsto nesiremiant lyčių lygybe, o tai dažnai gali sukelti nesantaiką tarp abiejų lyčių, kylandą agresiją ir nepasitenkinimą esama padėtimi, o taip pat ir piktnaudžiavimą savo lyties vaidmenimis⁴⁷. Dažniausiai tradicinio požiūrio atstovai teigia, jog moters vieta namuose, kurti jausmą ir šilumą juose, rūpintis vaikais, o vyro veikla ir vaidmenys nukreipti į darbą už šeimos ir namų ribų⁴⁸. Lietuvoje dar stebimas pakankamai ryškus tradicinis požiūris, tiek šeimose, tiek darbo sferoje. Toks požiūris netgi pastebimas vaikystėje, t.y. tradiciniai vaidmenys jau ryškėja iki 6 vaiko gyvenimo metų⁴⁹. Nors pastaraisiais metais ir Lietuvoje bei juolab, pasaulyje, stebimas pokytis ir vis daugiau moterų užima lyderio vaidmenį, o vis daugiau vyrų lieka namuose ir šeiminkauja⁵⁰.

39 Andriuskevičiūtė R. (2010). *Vaiko socializacijos ypatumai egalitarinėje šeimoje*. MRU: Magistro tezės.

40 Andriuskevičiūtė R. *supra* note 39.

41 Paškevič J. *supra* note 4.

42 Nguyen B. A., Clark T. T., Belgrave Z. F. *supra* note 5.

43 Griffiths S., Murray B. S., Touyz S. *supra* note 30.

44 Davis M.J., Liang H.T.Ch. (2015). A Test of the Mediating Role of Gender Role Conflict: Latino Masculinities and Help-Seeking Attitudes. *Psychology of Men & Masculinity*, 16 (1), 23 – 32.

45 Nguyen B. A., Clark T. T., Belgrave Z. F. *supra* note 5.

46 Erden-Imamoglu S. *supra* note 38.

47 Cueto G.E., Diaz R.J.F., Molleda B.C., Cepero L.J., Quesada P.S., Franco R.L. (2014). Development of the Gender Role Attitudes Scale (GRAS) amongst young Spanish people. *International Journal of Clinical and Health Psychology*, 15, 61 – 68.

48 Erden-Imamoglu S. (2006). *supra* note 38.

49 Vaišnoraitė J. *supra* note 13.

50 Harrison A. L., Lynch B. A. (2005). Social Role Theory and the Perceived Gender Role Orientation of Athletes. *Sex roles*, 52 (3-4), 227 – 236.

Apibendrinant, galima pastebėti vis dar aktyviai gyvuojančias tendencijas, jog moters vaidmuo siejamas su šeima ir veikla namuose, jos yra jautresnės, taip pat būdingas emocionalumas, tačiau nepriimtinas agresyvumas, valdymas. Vyro vaidmuo – darbas ir veikla už šeimos ribų, jiems priskiriamas agresyvumas, jėga ir panašios savybės, tačiau visiškai nebūdingas švelnumas ir jautrumas, kitų žmonių jausmų ir savijautos supratimas. Toks, tradicinis požiūris būdingas dar daugumai kultūrų ir valstybių, tarp jų ir Lietuvai, todėl galima kelti prielaidą, jog Lietuvoje gyvenančių žmonių požiūris į lyčių vaidmenis yra tradicinis, nepaisant jų šeimyninio ar darbinio statuso, galbūt ir religinės patirties.

1.2. Religiniai įsitikinimai ir moterims priskiriami vaidmenys

Dažniausiai, religingi žmonės palaiko tradicinius lyčių vaidmenis ir tikėtina, kad kuo daugiau įsitraukia į religinę veiklą, tuo labiau palaiko tradicinius lyčių vaidmenis, t.y. kad vyrai daugiau skirti darbams ir veiklai už namų ribų, o moterys veiklai ir buvimui namuose. Bendrai, pastebėta, jog religijose, kuriose Aukščiausioji Jėga yra įvardijama kaip „jis“ – vyriškos lyties, taip pat pastebimai rodo ir tai, jog remiamasi ne egalitariniu požiūriu. Vyriškos lyties Dievas/Aukštesnioji Jėga dažnai siejasi su žmonių lyčių suvokimu, kad vyrai yra labiau tinkami politinėms pozicijoms ar užimti aukštas pareigas. Taigi, tiek Romos katalikų, tiek Tarptautinės Krišnos sąmonės bendrijos religijose Aukščiausioji jėga – Jis.

Remiantis Romos katalikų ir apskritai Krikščionių aiškinimu, kaip susikūrė pasaulis, kuriame gyvename, galima pastebėti, jog pirmiausiai buvo sukurtas vyras. Vyras – pats pirmasis žmogus žemėje, kuriam buvo pavaldūs visi kūriniai, stichijos, gamta. Jam buvo leista pavadinti visus gyvius ir atrasti jam tinkamą bendrininką. Viešpats tarė: „Negera žmogui būti vienam. Padarysiu jam tinkamą bendrininką... (Pr 2, 18 – 19). Po vyro Dievas sukūrė moterį, ją sukūrė iš vyro šonkaulio. Sukūręs moterį jis atvedė pas vyrą ir ji tapo bendrininke⁵¹. Tai buvo Kūrėjo dovana vyrui, moteriškasis pradas ir moters buvimas šalia. Vis tik, galima pastebėti, kad jau tada buvo pradėtas kurti moters vaidmuo: moteris visuomet bus antroji ar nuodėmės pradininkė. Sukurta moteris nepakluso Dievo valiai ir suvalgė uždraustą vaisių (Pr. 3, 7), taigi, moterys formuojamos kaip labiau linkusios į nuodėmę ir turėtų klausyti vyrų⁵². Biblijoje pateiktas pavyzdys apie uždraustą vaisių ir Adomą bei Ievą, nuodėmingą pasirinkimą, nepaklusti Dievui, ir Jėzus atperka Adomo nuodėmę (nepaklustimą Dievui) (Rom. 5, 19), o ne už tai, kad jis nebuvo valdingas ir viršesnis už Ievą. Kita vertus Biblijoje nerašoma, kad tik vyrui ar tik moteriai buvo paliktas viso pasaulio valdymas, jie abu buvo už tai atsakingi. galima pastebėti, jog Izraelyje visi lyderiai buvo vyrai, tik tada Dievas prikelia Deborą ir paskiria Izraelio teisėja: „Debora, Lapidoto žmona, buvo pranašė. Tuo metu ji buvo Izraelio teisėja“ (Ts 4, 4), taip pat paskyrė ir pranašes (Iš 15, 20; Apd 21, 9; Lk 2, 36). Naujajame Testamente taip pat minimos moterys, kurios užima bažnyčios lyderių pozicijas. Nepaisant pasitaikančių

51 Giles K. *supra* note 27.

52 Giles K. *supra* note 27.

idėjų ir svarstymų, katalikai teigia, kad moteris ir vyras yra sukurti vienas kitam, todėl neturėtų kilti vaidmenų konfliktų, nes kai sutampa žmogus su kitu žmogumi surandama harmonija ir vaidmenys pasiskirsto lygiavertiškai, tačiau priklausomai nuo biologinių požymių⁵³.

Šiandienos Romos katalikai ir dauguma krikščionių, teigia, kad moterų ir vyrų skirtumai nerodo moterų nepilnavertiškumo. Vyrų ir moterų lygūs – pavyzdžiui tiek moterų, tiek vyrų gali būti laivo kapitonais ar įgulos nariais, pareigūnais ar vadovu ar paprastu darbuotoju. atkreipiamas dėmesys, kad Biblijoje nėra nurodyta vyrų ar moterų vaidmenų, kurie jie kaip vyras ar moteris privalomai turi vykdyti. Taip pat palaikoma idėja, kad Dievas davė savitus vyriškus ir moteriškus vaidmenis. Manoma, kad interpretuoti Biblijos pasisakymus nėra lengva, dažniausiai interpretacijos pasako apie mūsų pačių nuostatas šiuo atžvilgiu⁵⁴.

Naujieji religiniai judėjimai pasiūlo stabilų šeimyninį gyvenimą bei aiškiai apibrėžtus lyčių vaidmenis, o Tarptautinė Krišnos sąmonės bendrija taip pat priklauso tokiems religiniams judėjimams⁵⁵. Tarptautinė Krišnos sąmonės bendrija, pabrėžia tradicinį moters vaizdą, patvirtinantį Indijos kultūros žmonos idealą, kuris remiasi nuolankumu vyrui ir gina aiškiai apibrėžtus, tradicinius patriarchalinius lyčių vaidmenis. Moteris rūpinasi šeima ir jos gerove⁵⁶. Tarptautinėje Krišnos sąmonės bendrijoje moterų paprastai yra vadinamos „motinos“, kas nurodo tiek kaip bendrą pavadinimą, tiek kaip „paskirtį“ ar „užsiėmimą“. Netekėjusios ar bevaikės moterys taip pat yra vadinamos „motinomis“⁵⁷. Žinoma, pastebima, jog požiūris nėra susijęs su karjera, tačiau moterų pareiga tarnauti vyrui, būti ištikima savo tikėjimui ir religinei ideologijai, padėti vyrui, kad jis nepatirtų nepatogumų bei auklėti vaikus, kad jie būtų ruošiami tarnauti Dievui ir t.t. Taigi, Krišnos sąmonės bendrijos narių tarpe galima manyti, jog moters vaidmuo labai priklauso nuo religingumo ir atsidavimo Dievui⁵⁸. Lyčių vaidmenų skirtumai stebimi ir religinėse apeigose. Vyrų apeigų ir garbinimo metu visada priekyje, moterų lieka gale. Taip yra privaloma ir vaikams nuo 5 metų. Tačiau Tarptautinės Krišnos sąmonės bendrijos moterų nurodo, jeigu siekiama seksualumo ar norima būti su vyrais, tai tiesiog pačios moterų yra saistomos savo seksualinių troškimų. Pačios moterų teigia, jog nesvarbu koks moters vaidmuo, svarbiausia aktyviai tarnauti Krišnai⁵⁹. Galima pastebėti, jog Tarptautinės Krišnos sąmonės bendrijos nariai moters vaidmenis nurodo gana aiškiai. Moteris turi rūpintis šeima, būti motina, jausti ribas bendraujant su vyrais. Todėl galima kelti prielaidą, jog Tarptautinės Krišnos sąmonės bendrijos moterų vaidmenys labiau orientuoti į motinystę ir neigiami žiūrėti į tokias savybes, kurios nebūdingos moterims. Kitaip sakant, yra pastebimas tvirtas tradicinis požiūris.

53 Giles K. *supra* note 27.

54 Giles K. *supra* note 27.

55 Aldridge A. (2000). Religion in the Contemporary World. Oxford, Blackwell Publishes. P.33-55, 95-122.

56 Puttick, E. *supra* note 25.

57 Bieloruskaja M. *supra* note 19.

58 Kurachev G. D. *supra* note 22.

59 Allard S. *supra* note 21.

2. Moters vaidmens suvokimo Romos katalikų, Tarptautinės Krišnos sąmonės bendrijos narių ir asmenų nepriskiriančių savęs jokiai religinei bendruomenei palyginimas

2.1. Tyrimo instrumentas

Atliktas kiekybinis empirinis tyrimas, taikant savizinos klausimynus. Lyčių vaidmenų suvokimo įvertinimui buvo naudoti du klausimynai. Straipsnyje pristatomas kiekybinis empirinis tyrimas, taikant savizinos klausimynus. Lyčių vaidmenų suvokimo įvertinimui buvo naudoti du klausimynai. Pirmasis - asmenybės savybių klausimynas (angl. *Personal Attributes Questionnaire*) (Spence, Helmreich, Stapp, 1974). Šis klausimynas skirtas stebėti visuomenės pageidaujamų ir nepageidaujamų asmenybės bruožų priskyrimą moterims arba vyrams. Tyrimui naudotas išplėstas asmenybės savybių klausimynas (angl. *Extended Personal Attributes Questionnaire - EPAQ*) (Spence, Helmreich, Holahan, 1979).

Ši klausimyno versija susideda iš bipolinių būdvardžių porų, kurios sudaro kraštutinės - priešingos savybės (pvz., Labai grubus – Labai švelnus; Visiškai nevaldinga – Labai valdinga ir t.t.), iš viso susideda iš 24 savybių polių. Ties kiekviena savybių pora, tiriamasis pasirenka sau tinkamiausią skaičių nuo 1 iki 5, kuris atspindi savybės pasireiškimą. Klausimynas sudarytas iš trijų subskalių: bendruomeniškumo (Romos katalikai – Cronbach α – 0,886, Tarptautinės Krišnos sąmonės bendrijos narių imtyje Cronbach α – 0,827, nepriskiriančių savęs jokiai religinei bendruomenei asmenų imtyje Cronbach α – 0,797), ši skalė apibūdina tipiškas teigiamas moteriškas savybes. Individualumo subskalės pateikia tipiškas teigiamas vyriškas savybes (apibūdinant tipišką moterį, Romos katalikų imtyje, Cronbach α – 0,653, Tarptautinės Krišnos sąmonės bendrijos narių imtyje Cronbach α – 0,129, nepriskiriančių savęs jokiai religinei bendruomenei Cronbach α – 0,686). Absoliutaus individualumo skalė – pateikia tipiškas neigiamas vyriškas savybes (Cronbach α , Romos katalikų imtyje, apibūdinant tipišką moterį – 0,697, Tarptautinės Krišnos sąmonės bendrijos narių imtyje Cronbach α – 0,834, nepriskiriančių savęs jokiai religinei bendruomenei asmenų imtyje, Cronbach α – 0,819). Individualumo skalė, o kitaip teigiamos vyriškos savybės, tokios kaip: lengvas sprendimų priėmimas, niekada nepasiduodantis, pasitikintis savimi, gerai atlaikantis spaudimą, konkuruojantis ir pan. Kitoje skalėje pateikiamos ir neigiamos vyriškos savybės, tokios kaip arogancija, ciniškumas, pagyrūniškumas, besirūpinantis savimi, labai egoistiškas ir pan. Teigiamos moterų savybės (bendruomeniškumo skalė) – emocionalumas, švelnumas, paslaugumas, rūpinimasis kitų jausmais, puikiai suprantanti kitus ir pan.⁶⁰

Dauguma tyrimų patvirtina šio klausimyno validumą ir patikimumą⁶¹. Apžvelgus keletą tyrimų klausimyno vidinis suderinamumas svyruoja nuo 0,61 – 0,85, klausimyno

60 Spence J., Sawin L.L. (1985). Images of masculinity and femininity: A reconceptualization. Women, gender, and social psychology. Hillsdale, NJ:Lawrence Erlbaum, 35- 66.

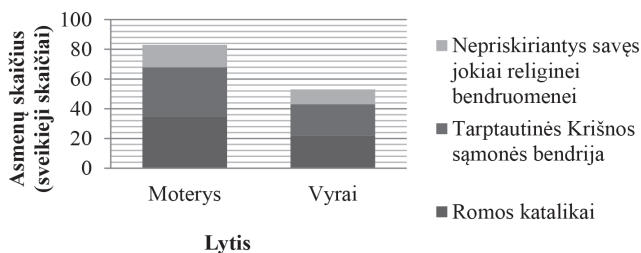
61 Conway M., Alfonsi G., Pushkar D., Giannopoulos C. (2008). Rumination on Sadness and Dimensions of Communitarity and Agency: Comparing White and Visible Minority Individuals in a Canadian Context. Sex Roles, 58, 738 – 749.

patikimumą papildo ir tai, jog klausimynas yra išverstas į daug pasaulio kalbų ir naudojamas įvairiuose kontinentuose^{62 63 64}.

Antrasis instrumentas, skirtas įvertinti lyčių vaidmenų suvokimą, išleistas kaip papildoma versija EPAQ klausimynui. Absoliučiam bendruomeniškumui (kraštutinėms moteriškoms savybėms) įvertinti naudojama Absoliutaus bendruomeniškumo skalė (angl. *Unmitigated Communion Scale*) (Helgeson, Fritz, 1998). Skalė turi du komponentus: stiprų dalyvavimą kitų gyvenime ir savo poreikių ignoravimą. Šis instrumentas pozityviai koreliuoja su visuomenės priskiriamomis moteriškoms savybėmis. Šiame klausimyne pateikiami devyni teiginiai, su kuriais tiriamasis gali sutikti arba ne. Prie kiekvieno teiginio prašoma apibraukti tinkamą variantą skalėje nuo 1 (Visiškai nesutinku) iki 5 (Visiškai sutinku). Klausimyno patikimumas yra pakankamas (Romos katalikams Cronbacho alfa - 0,584; Tarptautinės Krišnos sąmonės bendrijos narių imtyje Cronbach α - 0,654, nepriskiriantiems savęs jokiai religijai - 0,898). Neigiamos moteriškos savybės (absolūtus bendruomeniškumas) pasireiškia susiliejimu su kitų jausmais, išgyvenimais, problemomis ir atsisiejimas su savo asmeniniu gyvenimu.

2.2. Tyrimo imtis

Tyrimo dalyvavo 136 asmenys (83 moterų ir 53 vyrai). Iš jų 57 asmenys save priskiria Romos katalikams, 54 – Tarptautinės Krišnos sąmonės bendrijos nariai, 25 asmenys nepriskiria savęs jokiai religinei bendruomenei. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal lytį religinėse bendruomenėse yra tolygus, nepastebėta statistiškai reikšmingo skirtumo visoje imtyje ($p=0,993$).

1 pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal lytį ir savęs priskyrimą religinei bendruomenei

Tiriamųjų amžius pasiskirsto nuo 18 iki 59 metų, bendras visų tiriamųjų amžiaus vidurkis – 30,23 m. (SD±9,796) (vyrų – 29,53 m. SD±8,608, moterų – 30,67 m.

62 Lubinski D., Tellegen A., Butcher N. J. (1983). Masculinity, Femininity, and Androgyny Viewed and Assessed as Distinct Concepts. *Journal of Personality and Social Psychology*, 44 (2), 428 – 439.

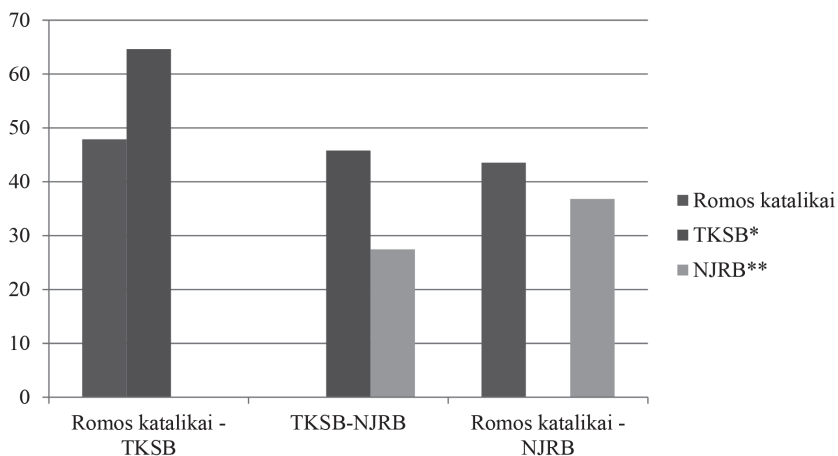
63 McCreary, D., Saucier, D., & Courtenay, W. (2005). Drive for muscularity and masculinity: Testing the associations among gender-role traits, behaviors, attitudes, and conflict. *Psychology of Men & Masculinity*, 6, 83–94.

64 Sloan C., Conner M., Gough B. (2015). How Does Masculinity Impact on Health? A Quantitative Study of Masculinity and Health Behavior in a Sample of UK Men and Women. *Psychology of Men & Masculinity*, 16 (2), 206 – 217.

SD±10,510). Romos katalikų amžiaus vidurkis – 32,95 m. (SD±10,909), (vyrų - 31,27 m. SD±10,324; moterų – 34,00 m., SD±11,280), Tarptautinės Krišnos sąmonės bendrijos narių – 29,96 m. (SD±9,034), (vyrų – 30,62 m. SD±7,124; moterų – 29,55 m., SD±10,149), nepriskiriančių savęs jokiai religinei bendruomenei – 24,60 m. (SD±5,575), (vyrų – 23,40 m. SD±3,836; moterų – 25,40 m., SD±6,490). Dauguma respondentų yra 21 – 27 metų. Tarp pasiskirstymo pagal religinę grupę ir amžių pastebėtas statistiškai reikšmingas skirtumas ($p=0,001$), tai yra, kad skiriasi amžiaus vidurkiai skirtingose imtyse. Šis skirtumas stebimas tarp Romos katalikų ir nepriskiriančių savęs jokiai religinei bendruomenei ($p=0,001$), tai reiškia, kad Romos katalikai yra vyresni (vidurkis – 32,95) nei nepriskiriantys savęs jokiai religinei bendruomenei (vidurkis - 24,60) ir šis skirtumas yra statistiškai reikšmingas.

2.3. Tyrimo rezultatai

Tipiškos teigiamos moteriškos savybės. Remiantis tyrimo duomenimis, galima pastebėti, kad reikšmingas skirtumas stebimas tarp Romos katalikų ir Tarptautinės Krišnos sąmonės bendrijos narių požiūrio ($p=0,006$) bei pastarosios religinės bendruomenės atstovų ir asmenų, nepriskiriančių savęs jokiai religinei bendruomenei ($p=0,001$). Reikšmingas skirtumas nėra stebimas tarp Romos katalikų ir asmenų nepriskiriančių savęs jokiai religinei bendruomenei ($p=0,237$) (žr. 1 pav.).

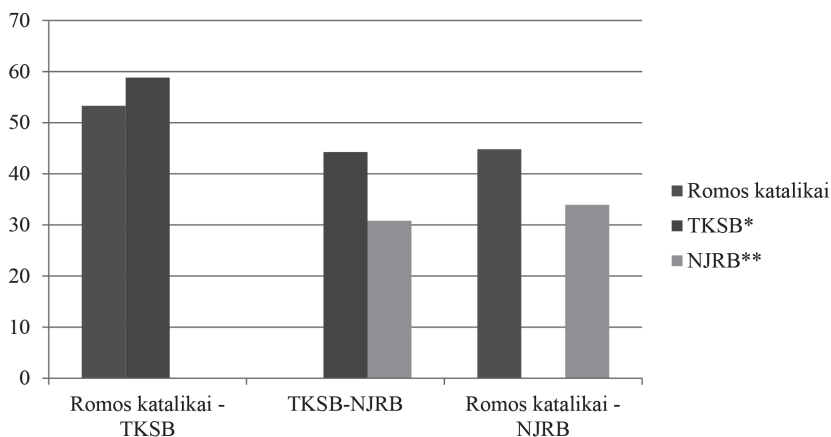

1 pav. Asmenybės savybių, priskiriamų tipiškai moteriai, bendruomeniškumo skalės sumų vidurkiai, pagal savęs priskyrimą religinei bendruomenei
 *TKS B – Tarptautinė Krišnos sąmonės bendrija
 **NJRB – nepriskiriantys savęs jokiai religinei bendruomenei

Remiantis gautais duomenimis, galima pastebėti, kad Tarptautinės Krišnos sąmonės bendrijos nariai labiau laikosi tradicinio lyčių vaidmenų požiūrio ir tipiškoms

moterims priskiria bendruomeniškumo - moteriškumo skalės savybės, nei tas pats savybes tipiškomis moterims priskiria Romos katalikų tikėjimo ar nepriskiriantys savęs jokiai religinei bendruomenei asmenys. T.y. mano, kad moteris turi pasižymėti emocijonalumu, švelnumu, paslaugumu, rūpinimusi kitų jausmais, puikiai suprantasti kitus ir pan. Mažiausiai tradicinio požiūrio laikosi asmenys, kurie nepriklauso jokiai religinei bendruomenei ir labiausiai palaiko egalitarinį požiūrį, t.y. mano, jog prieš tai išvardintomis savybėmis nebūtinai turi pasižymėti tipiška moteris.

Kraštutinės moteriškos savybės. Priskiriant kraštutines tipiškos moters savybes tipiškomis moterims, statistiškai reikšmingas skirtumas stebimas tik tarp Tarptautinės Krišnos sąmonės bendrijos ir asmenų, kurie nepsiriskiria savęs jokiai religinei bendruomenei ($p=0,015$). Tarp abiejų religinių bendruomenių ($p=0,367$) ir Romos katalikų bei asmenų, nepriskiriančių savęs jokiai religinei bendruomenei ($p=0,056$) nėra stebimas statistiškai reikšmingas skirtumas (žr. 2 pav.).

2 pav. Asmenybės savybių, priskiriamų tipiška moteriai, absoliutaus bendruomeniškumo skalės sumų vidurkiai, pagal savęs priskyrimą religinei bendruomenei
*TKSB – Tarptautinė Krišnos sąmonės bendrija
**NJRB – nepriskiriantys savęs jokiai religinei bendruomenei

Remiantis duomenimis galima sakyti, kad Tarptautinės Krišnos sąmonės bendrijos nariai vėlgi, palaiko tradicinį požiūrį labiau nei Romos katalikai ir ypač asmenys, nepriskiriantys savęs jokiai religinei bendruomenei. Šios skalės analizės rezultatai iš esmės pateikia informaciją apie tai, jog priklausymas religinei bendruomenei gali veikti priskiriamas savybes tipiškos moterims, ypač kraštutines (t.y. tipiška moteris pasižymi susiliejimu su kitų jausmais, išgyvenimais, problemomis ir atsisiejimas su savo asmeniiniu gyvenimu).

Tipiškos teigiamos vyriškos savybės. Tipiškos teigiamos vyriškos savybės buvo vertinamos atskirai dėl nepakankamo skalės vidinio suderinamumo Tarptautinės Krišnos sąmonės bendrijos narių imtyje. Kaip ir prieš tai aptartas atvejais statistiškai

reikšmingi skirtumai stebimi tarp religinių bendruomenių bei Tarptautinės Krišnos sąmonės bendrijos narių ir asmenų, nepriskiriančių savęs jokiai religinei bendruomenei. Reikšmingų skirtumų nepastebėta Romos katalikų ir nepriklausančių religinei bendruomenei (žr. Lentelė 1).

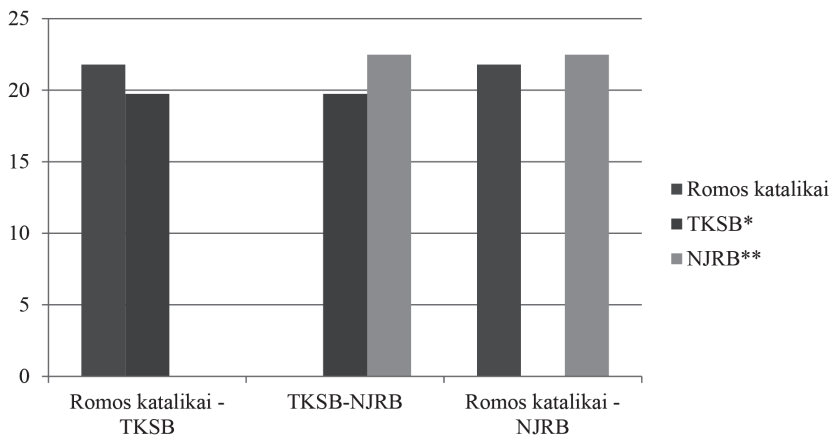
Lentelė 1. Savybių, priskiriamų tipiška moteriai, individualumo skalės sumos vidurkių skirtumo statistinis reikšmingumas, pagal savęs priskyrimą religinei bendruomenei*
*aukštesnis vidurkis reiškia stipriau išreikštą savybę apibūdinant tipiška moterį

	Romos katalikai			Tarptautinė Krišnos sąmonės bendrija			Romos katalikai		
	Tarptautinė Krišnos sąmonės bendrija			Nepriskiriantys savęs jokiai religinei bendruomenei			Nepriskiriantys savęs jokiai religinei bendruomenei		
	Vidurkis	<i>t</i>	<i>P</i>	Vidurkis	<i>t</i>	<i>P</i>	Vidurkis	<i>t</i>	<i>P</i>
Priklausomybė	3,39	3,680	0,000	2,72	-1,731	0,087	3,39	1,219	0,226
	2,72			3,12			3,12		
Aktyvumas	3,40	-1,750	0,083	3,70	2,125	0,037	3,40	0,547	0,586
	3,70			3,28			3,28		
Konkurencija	3,39	4,131	0,000	2,61	-2,292	0,025	3,39	0,820	0,415
	2,61			3,20			3,20		
Sprendimų priėmimas	3,07	1,449	0,150	2,78	-0,777	0,439	3,07	0,436	0,664
	2,78			2,96			2,96		
Pasidavimas	3,46	1,738	0,085	3,15	0,124	0,901	3,46	1,361	0,177
	3,15			3,12			3,12		
Pasitikėjimas savimi	3,40	-0,253	0,801	3,44	0,020	0,984	3,40	-0,152	0,879
	3,44			3,44			3,44		
Menkesnis - Viršesnis	2,98	0,530	0,597	2,89	-1,462	0,148	2,98	-1,135	0,260
	2,89			3,24			3,24		
Spaudimo atlaikymas	3,18	2,752	0,073	2,67	-0,215	0,830	3,18	1,818	0,073
	2,67			2,72			2,72		

Galima pastebėti, kad religinės grupės skirtingai priskiria dvi savybes tipiškomis moterims iš tipiško vyro savybių: priklausomybę ir konkurenciją. Abi šias savybes Romos katalikai priskiria labiau nei tai daro kitos religinės bendruomenės nariai, taigi mano, jog moterys labiau nepriklausomos nei priklausomos bei gali labiau konkuruoti nei nekonkuruoti. Aktyvumas ir konkurencija, tai dar dvi savybės, kurios skiriasi tarp Tarptautinės Krišnos sąmonės bendrijos narių ir asmenų, nepriskiriančių savęs jokiai religinei bendruomenei. Pastarieji mano, jog moterys gali konkuruoti labiau nei nekonkuruoti, tačiau mažiau aktyvios nei taip mano Tarptautinės Krišnos sąmonės bendrijos nariai. Įdomu tai, jog tarp Romos katalikų ir asmenų, nepriskiriančių savęs jokiai religinei bendruomenei reikšmingų skirtumų nėra ir jie vyriškas savybes panašiai priskiria tipiškomis moterims.

Kraštutinės vyriškos savybės. Remiantis tyrimo duomenimis, galima pastebėti, kad reikšmingas skirtumas stebimas tarp Romos katalikų ir Tarptautinės Krišnos sąmonės bendrijos narių požiūriu ($p=0,023$) bei pastarosios religinės bendruomenės atstovų ir asmenų, nepriskiriančių savęs jokiai religinei bendruomenei ($p=0,049$).

Reikšmingas skirtumas nėra stebimas tarp Romos katalikų ir asmenų nepriskiriančių savęs jokiai religinei bendruomenei ($p=0,567$) (žr. 3 pav.).

3 pav. Asmenybės savybių, priskiriamų tipiška moteriai, absoliutaus individualumo skalės sumų vidurkiai, pagal savęs priskyrimą religinei bendruomenei
*TKSB – Tarptautinė Krikščionės sąmonės bendrija
**NJRB – nepriskiriantys savęs jokiai religinei bendruomenei

Kaip ir prieš tai aptartos sklaės rezultatai, taip ir šiuo atveju skiriasi tose pačiose tyrime aptariamose grupėse. Tiek Romos katalikai, tiek asmenys, nepriskiriantys savęs jokiai religinei bendruomenei dažniau priskiria kraštutines vyriškas savybes (pvz.: arogancija, ciniškumas, pagyrūniškumas, besirūpinantis savimi, labai egoistiškas ir pan.) tipiškomis moterims nei tai daro Tarptautinės Krikščionės sąmonės bendrijos nariai. Vėlgi, Romos katalikai ir asmenys nepriklausantys religinei bendruomenei nesiskiria ir kraštutines vyriškas savybes tipiškomis moterims priskiria pakankamai panašiai ir jų požiūris iš esmės neprieštaruoja, jog tipiška moteris pasižymėtų tipiškomis vyro savybėmis.

Išvados

Apibendrinus Romos katalikų, Tarptautinės Krikščionės sąmonės bendrijos narių ir asmenų, nepriskiriančių savęs jokiai religinei bendruomenei požiūrį į tipiškos moters vaidmenį, galima pastebėti keletą reikšmingų rezultatų:

1. Iš visų trijų, tyrime dalyvavusių, grupių stipriausiu tradiciniu požiūriu į moters vaidmenį pasižymi Tarptautinės Krikščionės sąmonės bendrijos atstovai. Šios religinės bendruomenės nariai tipiškos moterims labiau priskiria tipiškos moters savybes, tokias kaip švelnumas, savo reikalų nepaisymas, rūpinimasis namų šiluma, jautrumas ir t.t. Taip pat reikšmingai mažiau priskiria tipiškas vyriškas savybes tokias kaip ciniškumas, arogancija, nepriklausomybė ir pan. Verta atkreipti dėmesį į tai, jog vienintelė savybė, kurią iš vyriškumo savybių

- priskiria moterims – aktyvumas. Tai galėtų būti paaiškinama religiniu mokymu, jog visi turi būti aktyvūs tikėjime, tuo tarpu ir moterys.
2. Romos katalikai palaiko ir tradicinį, ir egalitarinį požiūrį. Vis tik, galima pastebėti, kad šios religinės bendruomenės atstovai palankiau vertina tipiško vyro savybes tipiškos moters vaidmenyje. T.y. Romos katalikai vyriškas savybes priskiria moterims, kaip galimai įprastas. Tipiškas moteriškas savybes mažiau vertina kaip privalomas moterims lyginant su Tarptautinės Krišnos sąmonės bendrijos tikinčiais. Romos katalikų požiūris kiek panašesnis su asmenimis, nepriskiriančiais savęs jokiai religinei bendruomenei nei su tyrime vertintos, kitos religinės bendruomenės atstovais.
 3. Asmenys, nepriskiriantys savęs jokiai religinei bendruomenei labiausiai palaiko egalitarinį – šiuolaikišką požiūrį į moters vaidmenį. T.y. tiek moteriškas, tiek vyriškas savybes priskiria tipiškoms moterims. Šiuo atveju vyriškas savybes moterims priskiria labiau nei religinės bendruomenės, moteriškas savybes, mažiau nei religinės bendruomenės.

Literatūra

Abouchedid K., Nasser R. (2007). Effects of gender and religiosity among Christians and Muslims on 'gendered' role attitudes towards ability and equality: the case of Lebanon. *Electronic Journal of Sociology*. ISSN: 1198 3655

Akotia S. Ch., Anum A. (2012). The Moderating Effects of Age and Education on Gender Differences on Gender Role Perceptions. *Gender & Behavior*, 10 (2), 5022 – 5045.

Aldridge A. (2000). *Religion in the Contemporary World*. Oxford, Blackwell Publishes. P.33-55, 95-122.

Allard S. (1985). Women in the Hare Krsna Movement. *Social alternatives*, 4 (3), 52 – 55.

Andriuškevičiūtė R. (2010). Vaiko socializacijos ypatumai egalitarinėje šeimoje. MRU: Magistro tezės.

Bieloruskaja M. (2012). Moters vaidmuo ir jo raiškos ypatumai naujuosiuose religiniuose judėjimuose: „brahma kumaris“ ir „sahadža jogos“ atvejų studija. VDU: Magistro tezės.

Chen C.Y., Lee S.C., Yu H.T., Shen Y.J (2014). Effects of gender role and family

support on work adjustment among male flight attendants in Taiwan. *Social behavior and personality*, 42 (3), 453 – 464.

Clyde W., Ted J. (1993). Catholicism and opposition to gender equality in western Europe. *International Journal of Public Opinion Research*, 5 (1), 40 - 57.

Conway M., Alfonsi G., Pushkar D., Giannopoulos C. (2008). Ruminaton on Sadness and Dimensions of Communnality and Agency: Comparing White and Visible Minority Individuals in a Canadian Context. *Sex Roles*, 58, 738 – 749.

Crowley V. (1998) Women in New Religions. *Journal of Beliefs & Values: Studies in Religion & Education*, 19 (1), 127 – 130

Cueto G.E., Diaz R.J.F., Molleda B.C., Cepero L.J., Quesada P.S., Franco R.L. (2014). Development of the Gender Role Attitudes Scale (GRAS) amongst young Spanish people. *International Journal of Clinical and Health Psychology*, 15, 61 - 68

Davis M.J., Liang H.T.Ch. (2015). A Test of the Mediating Role of Gender Role Conflict: Latino Masculinities and Help-

Seeking Attitudes. *Psychology of Men & Masculinity*, 16 (1), 23 – 32.

Erden-Imamoglu S. (2006). Gender role and social identifications: the two major factors to shape turkish women. *Education*, 134 (1), 82 – 93.

Giles K. (2015). The Genesis of Confusion: How "Complementarians" Have Corrupted Communication. *Priscilla Papers*, 29 (1), 22 - 29.

Griffiths S., Murray B. S., Touyz S. (2015). Extending the Masculinity Hypothesis: An Investigation of Gender Role Conformity, Body Dissatisfaction, and Disordered Eating in Young Heterosexual Men. *Psychology of Men & Masculinity*, 16 (1), 108 – 114.

Grobovaitė E. (2014). Lyčių įvaizdžiai televizijos reklamose. VU: magistro tezės.

Harrison A. L., Lynch B. A. (2005). Social Role Theory and the Perceived Gender Role Orientation of Athletes. *Sex roles*, 52 (3-4), 227 – 236.

Kanopienė V. (2001). Lyčių lygios galimybės // Žmogaus socialinė raida. - Vilnius: Homo liber, - p. 150 -166.

Kerr A.B., Multon D.K. (2015). The Development of Gender Identity, Gender Roles, and Gender Relations in Gifted Students. *Journal of Counseling & Development*, 2(93), 183 – 191.

Kurachev G. D. (2012). The Self-Awareness of Young Adepts of the Hare Krishna Cult. *Russian Education and Society*, 54 (2).

Lyčių vaidmenys, stereotipai. In Moterų informacijos centras [interaktyvus]. Vilnius, 2006

Lubinski D., Tellegen A., Butcher N. J. (1983). Masculinity, Femininity, and Androgyny Viewed and Assessed as Distinct Concepts. *Journal of Personality and Social Psychology*, 44 (2), 428 – 439.

Matud M. P., Bethencourt M. J., Ibanez I. (2014). Relevance of gender roles in life satisfaction in adult people. *Personality and individual differences*, 70, 206 – 211.

McCreary, D., Saucier, D., & Courtenay, W. (2005). Drive for muscularity and mas-

culinity: Testing the associations among gender-role traits, behaviors, attitudes, and conflict. *Psychology of Men & Masculinity*, 6, 83–94.

Mikėnė S. (2012). Moterų padėtis Azerbaidžane ir Lietuvoje: lyčių lygybės aspektas, *Socialinių mokslų studijos*, 4(3): 973–990.

Nguyen B. A., Clark T. T., Belgrave Z. F. (2014). Gender Roles and Acculturation: Relationships With Cancer Screening Among Vietnamese American Women. *Cultural Diversity and Ethnic Minority Psychology*, 20 (1), 87 – 97.

Obelenienė B., Narbekovas A. (2007). Moteriškosios tapatybės ir lyčių santykių modelio paieškos šiuolaikinėje visuomenėje. *SOTER: religijos mokslo žurnalas / SOTER: Journal of Religious Science*, 21(49).

Paškevič J. (2007). Socializacija, kaip lyčių vaidmenų perteikimas jaunesniosioms kartoms. VPU: Magistro tezės.

Puttick, E. (2003). *Women in New Religious Movements*. Dawson, L. L. (ed.). *Cults and New Religious Movements: A Reader*. Oxford: Blackwell. P. 230 - 244.

Sloan C., Conner M., Gough B. (2015). How Does Masculinity Impact on Health? A Quantitative Study of Masculinity and Health Behavior in a Sample of UK Men and Women. *Psychology of Men & Masculinity*, 16 (2), 206 – 217.

Spence J., Sawin L.L. (1985). Images of masculinity and femininity: A reconceptualization. *Women, gender, and social psychology*. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum, 35-66.

Vaičiūnaitė S. (2014). Lyčių vaidmenys ir įvaizdžiai internetiniuose portaluose. VU: magistro tezės.

Vaišnoraitė J. (2008). Ikimokyklinio amžiaus vaikų socializacija ir lyčių vaidmenų stereotipai. MRU: Magistro tezės.

Valūnienė J. (2010). Lyčių vaidmenys ir įvaizdžiai žurnaluose: lietuviškų ir rusiškų žurnalų palyginamoji analizė. VU: Magistro tezės.

Vidūnaitė – Stankevičienė J. (2010). Lyčių vaidmenys ir įvaizdžiai mokykliniuose va-dovėliuose. VU: Magistro tezės.

Whitehead L. A. (2012). Gender Ideology and Religion: Does a Masculine Image of God Matter? Rev Relig Res, 54, 139 – 156.

THE ROLE OF A WOMAN: HOW RELIGIOUS BELIEFS INFLUENCE
A PERSON'S ATTITUDE? A COMPARISON OF ROMAN CATHOLICS,
MEMBERS OF THE INTERNATIONAL SOCIETY FOR KRISHNA
CONSCIOUSNESS AND INDIVIDUALS WHO DO NOT BELONG TO ANY
RELIGIOUS COMMUNITY

Vita Arlickienė

Kristina Žardeckaitė-Matulaitienė

Vytautas Magnus University, Lithuania

Summary. *The purpose of this presentation is to compare the perception of the woman's role identified by Roman Catholics, members of the International Community of Krishna Consciousness, and individuals who do not belong to any religious community. The survey analyses how a person's religious beliefs influence their attitude to the woman's role, i.e. whether they hold a traditional or egalitarian attitude towards the woman's role, how representatives of religious communities and individuals who do not belong to any religious community understand what qualities should a typical woman have. This presentation is based on the study conducted in 2015 with the aim of comparing the perception of these three religious groups regarding gender roles. The results of the study indicate that there is a difference between Roman Catholics, members of the International community of Krishna Consciousness and those who do not belong to any religious community in terms of perception of the woman's role. Members of the International Society for Krishna Consciousness are more in favour of the traditional attitude towards the role of a woman compared to Roman Catholics or individuals who do not identify with any religious community. The most egalitarian view of the woman's role is held by the individuals who do not belong to any religious community.*

Keywords: *the woman's role, Roman Catholic faith, International Community of Krishna Consciousness, persons who do not belong to any religious community, egalitarian, traditional*

Vita ARLICKIENĖ, sveikatos psichologijos magistrė, Psichologijos katedra, Socialinių mokslų fakultetas, Vytauto Didžiojo universitetas. Mokslinių tyrimų sritys: religinės bendruomenės studijos, lyčių problematika.

Kristina ŽARDECKAITĖ-MATULAITIENĖ, docentė, socialinių mokslų daktarė, Psichologijos katedra, Socialinių mokslų fakultetas, Vytauto Didžiojo universitetas. Mokslinių tyrimų sritys: Lyčių problematika, psichologinio bendradarbiavimo principai.

Vita ARLICKIENĖ, Master Degree in Health Psychology, Department of Psychology, Faculty of Social Science, Vytautas Magnus University. Research interests: religious communities studies, gender studies.

Kristina ŽARDECKAITĖ-MATULAITIENĖ, Associate Professor, Doctor of Social Science, Department of Psychology, Faculty of Social Science, Vytautas Magnus University. Research interests: gender studies, psychological cooperation aspects.